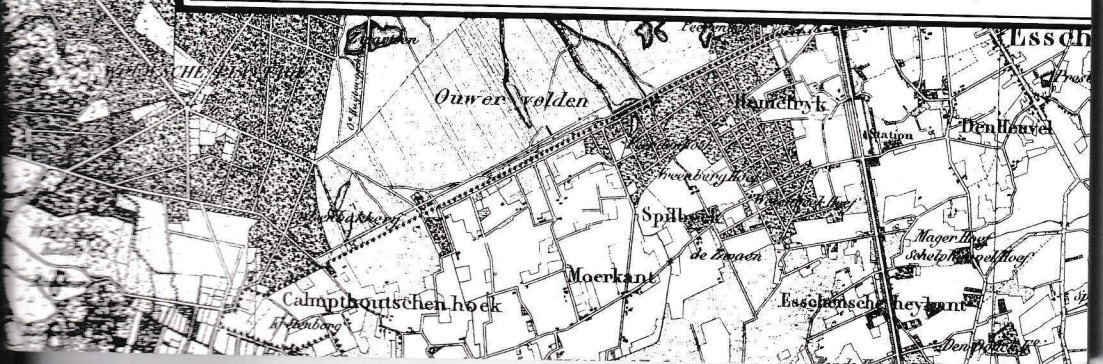

3 - '94

Harrie Voermans: 50 jaar plattelandsarts

Hij is al weer enige jaren overleden, maar veel Wouwenaren en ook mensen van buiten de gemeente zullen zich hem nog herinneren: dokter Harrie Voermans. Tot 1971 was hij naast huisarts ook gemeentearts. In 1971 stopte hij als gemeentearts, maar zijn praktijk zette hij gedeeltelijk voort, zodat hij op 1 januari 1984 zijn vijftig jarig jubileum als plattelandsarts kon vieren. In 1971 had ik met dokter Voermans een interview voor Dagblad De Stem. Slechts een deel van wat hij vertelde werd in dat verhaal gepubliceerd. 1) Hieronder een wat uitgebreider relaas van een medisch leven dat voor het overgrote deel in Wouw werd gesleuten. Dankzij zijn vrouw, Netty Schoonheijt, kon ik komen tot een vrij afgerond verhaal over deze bijna legendarische dorpsdokter.

Harrie Voermans, of Henricus, zoals officieel in de burgerlijke stand staat, werd op 10 februari 1906 in Fijnaart geboren als zoon van Franciscus Voermans en Johanna van Alphen. Hij groeide als de oudste van drie kinderen op in het pand Stationsstraat 4 in Roosendaal. Daar woont tot op dit moment nog de zuster van dokter Voermans.

Op 2 september 1916 ging hij naar de kostschool bij de broeders in Oudenbosch en toen hij in 1919 terug naar Roosendaal kwam, was hij een van de eerste leerlingen op het Norbertuscollege in Roosendaal. Hij rondde zijn studie in Roosendaal af met een einddiploma gymnasium en in 1926 vertrok hij naar Leuven om de studie voor arts aan de universiteit te beginnen. "In die tijd was studeren aan de universiteit in België een stuk goedkoper dan in Nederland. Vandaar dat hij koos voor België, maar om in Nederland een praktijk te mogen

beginnen, ging hij de laatste jaren naar Amsterdam", zegt mevrouw Voermans.

De studie in België verliep geheel naar wens, want eind juli 1929 meldt een Belgisch blad:

"grade de candidat en sciences naturelles préparatoire à la médecine et des candidat en médecine - 3e épreuve: ...avec distinction: Voermans Henri de Feynaert (Hollande). 2)

We weten hieruit dat Henri Voermans het derde jaar met lof heeft afgerond. En let ook eens op de fraaie manier waarop de Belgen ons vertrouwde Fijnaart hebben 'verfranst'!

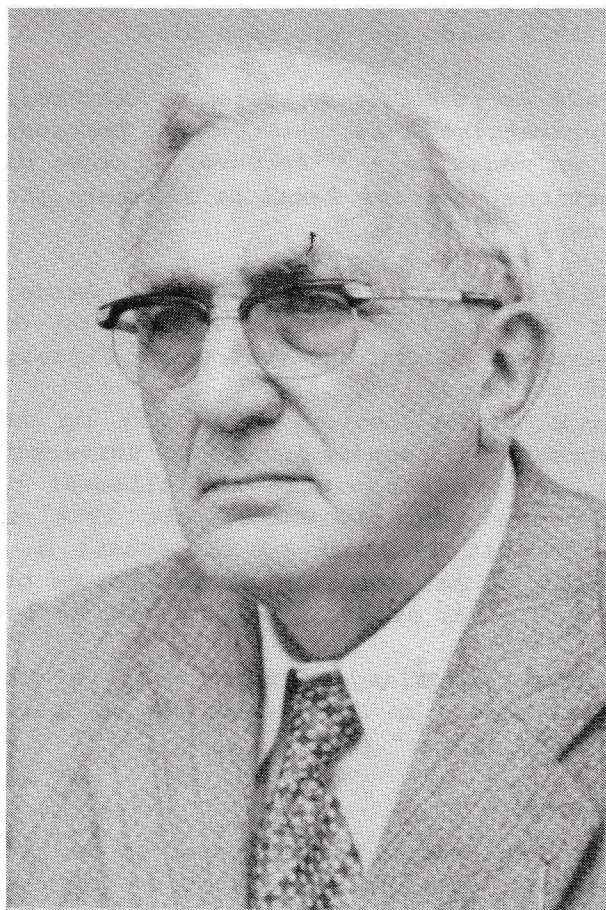
Hij vertrok vanuit Leuven, waar hij op het adres Mechelsestraat 36 woonde, naar de universiteit van Amsterdam en ook daar vlotte het allemaal prima. In het jubileumboek van de dokter uit 1984 meldt een kranteknipstel uit 1930 dat op 18 januari H. Voermans is geslaagd voor het kandidaatsexamen in de geneeskunde. Op 26 juni 1931 staat in De Grondwet te lezen:

Te Amsterdam slaagde gister voor het doctoraal examen in de geneeskunde de heer H. Voermans alhier".

Op vrijersvoeten

Ondertussen had Harrie Voermans ook op het gebied van de liefde niet stil gezeten, want in zijn feestboek zit een verlovingskaartje waaruit blijkt dat hij zich op 1e Kerstdag 1932 verloofde met Netty Schoonheijt uit de Hulsdonksestraat 58 in Roosendaal. Zelf woonde hij toen nog in de 3e Helmersstraat 23¹ in Amsterdam. "Semi-arts", meldt de verlovingskaart vol trots. Een half jaar later mocht hij die titel vervangen door arts.

"Toen ik mijn studie had afgerond kwam het probleem, want ik wilde snel aan de slag gaan. Omdat ik in Roosendaal natuurlijk op de hoogte was dat in Wouw

Een foto van Harry Voermans op wat oudere leeftijd. Zo zal hij in de herinnering van veel mensen nog voortleven. (Collectie N. Voermans-Schoonheydt)

4

dokter Van Aerssen werkte en die al op leeftijd was, ging ik bij hem op bezoek. Hij liep toen al tegen de zeventig, maar hij voelde er niets voor om te stoppen en mij als opvolger te nemen. Om toch aan het werk te kunnen, vertrok ik naar Weert waar een arts van 80 jaar aan het werk was. Daar was mijn eerste praktijk als huisarts, weliswaar nog samen met de oude dokter, maar het was een begin."

Korte tijd later hoorde Harrie Voermans van zijn vader dat dokter Van Aerssen ontslag genomen had als gemeentearts en opnieuw repte hij zich naar Wouw. En wat eerder niet lukte, ging nu wel. Per 1 januari 1934 werd Harrie Voermans benoemd als gemeentearts in Wouw.

"Je moet je daar niet al te veel van voorstellen", zegt mevrouw Voermans, "Hij begon daar op basis van een vergoeding die de gemeente hem toekende."

Gemeentearts

Het "instituut" van gemeentearts hield in die tijd in dat iedereen die het niet kon betalen geholpen werd. De gemeente betaalde daarvoor een bepaalde vergoeding. Dat was een uitvloeisel van de armenwet, maar het leverde steeds weer problemen op, omdat de gemeente voor een dubbeltje op de eerste rang wilde zitten. In die tijd was de gemeentearts vooral voor onbemiddelde mensen. Hij moest daarnaast lijkschouwingen doen en gemeentelijke zaken afwikkelen zoals de keuringen van ambtenaren.

De benoeming van een gemeentearts had vroeger nogal wat voeten in de aarde. Zo waren er bijvoorbeeld in 1891 problemen bij het aanstellen van een dergelijke arts. De gemeente wilde een "gemeente-geneesheer" benoemen met een jaarwedde van 1500 gulden. Niemand wilde echter voor dat bedrag naar Wouw komen en uiteindelijk vond burgemeester Daverveldt "ene dokter van Aerssen uit Bergen op Zoom" bereid om te solliciteren, maar wel voor een jaarwedde van 1800 gulden, waarin inbegrepen 300 gulden voor de aanstelling van een vroedvrouw, het genot van vrije woning en tuin en

billijke voorwaarden met de rijtuigverhuurder. Daarvoor kreeg dokter G. van Aerssen de hele armenpraktijk in de gemeente Wouw met bijlevering van medicijnen. Hij moest gratis vaccineren en revaccineren, de doodschouw voeren en de schutters keuren. De gemeente deed bovendien een beroep op het kerkbestuur om de huurprijs van de dokterswoning bij de kerk te verlagen van f 225,= per jaar naar f 200,= omdat die kosten ook voor rekening van de gemeente kwamen. 3)

De aanstelling van dokter Voermans als gemeentearts ging iets anders in zijn werk. In de loop van 1933 had dokter Van Aerssen zijn vertrek aangekondigd en er volgde een sollicitatieprocedure. In december besprak het college van B en W de opvolging van de 'gemeentelijke geneesheer'.

"Op de voordracht voor de benoeming van een geneesheer zal worden geplaatst als 1° candidaat H. Voermans te Weert en als 2° candidaat A.A.H. Winters te Kerkrade". 4)

Dat in die tijd de ambtelijke molen nog minder raderen kende dan nu, blijkt uit het feit dat de benoeming al op 14 december in de Wouwse raad komt. Die had met de voordracht geen enkele moeite, want de notulant schrijft: *"Bij de stemming verwierf de heer H. Voermans alle stemmen". 5)*

Hierna wordt ook meteen duidelijk waarom dokter Van Aerssen besloten had om ontslag te nemen, want de nieuwe gemeentearts krijgt een vergoeding van f 1.000,= per jaar, terwijl het voorheen nog f 2.000,= was. De raad maakte meteen van de gelegenheid gebruik om nieuwe instructies voor de gemeentegeneesheer op te stellen. Die werden in de raadsvergadering van 18 mei 1934 vastgesteld, maar ze golden met terugwerkende kracht tot 1 januari 1934. 6)

Wie die instructies nu leest zal toch hier en daar wel een lachje op zijn gezicht krijgen. Wat bijvoorbeeld te denken van artikel 2 waarin staat beschreven dat de geneesheer elk jaar recht heeft op een maand verlof.

De ingeschrevene is verplicht deze kaart bij zich te hebben
wanneer hij (zij) een les bijwoont of in een laboratorium
werkzaam is, en haar op verzoek van de Hoogleraren,
Lectoren, Pedel of Adjunct-Pedel onmiddellijk te vertoonen.

No. 2265

Lett.

No.

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

BEWIJS VAN TOEGANG

als STUDENT tot de Colleges der Hoogleraren en Lectoren aan
de Universiteit van Amsterdam gedurende het studiejaar 1931/32
voor Mejuffrouw *H. Voermans*
den Heer

AMSTERDAM,

De Rector-Magnificus,

Mr. P. SCHOLTEN.

Bewijs van toelating van H. Voermans tot de universiteit van Amsterdam in 1932. (Collectie N. Voermans-Schoonheydt)

4

"Zo, zo, dat is niet mis", zult U denken, "en dat in 1934". Wie even verder leest ziet de adder onder het gras, want duurde de afwezigheid langer dan een dag, dan moest de dokter zelf voor een plaatsvervanger zorgen en duurde zijn afwezigheid langer dan drie dagen, dan moest het zelfs een vervanger zijn die in Wouw woonde. B en W moesten daar bovendien mee instemmen en..... de kosten waren voor rekening van de gemeentearts! Mooie vakanties in 1934 !! 7)

Boven het document staat dan wel dat het instructies zijn voor de gemeentegeneesheer, maar wie de reeks van twaalf artikelen doorneemt, merkt op dat er alleen maar over allerlei verplichtingen gesproken wordt. Het woord rechten komt in het stuk nergens voor. Om de sfeer uit die tijd een beetje te tekenen zijn de instructies als bijlage bij dit artikel opgenomen.

Woonruimte

"Omdat dokter Van Aerssen zijn praktijk niet wilde verkopen, vestigde zich mijn man in Wouw op basis van slechts zijn gemeentesalaris. Hij bouwde zelf de praktijk op. Dat ging vrij snel. In de loop der jaren waren er ook artsen uit Roosendaal en Bergen op Zoom die in Wouw patiënten hadden, maar de bevolking koos toch voor de dokter die in hun eigen dorp woonde," vertelt mevrouw Voermans.

De toeloop van nieuwe patiënten kwam in een stroomversnelling toen dokter Voermans een boer uit de omgeving hielp die al 20 jaar met maagklachten rondliep. Die kreeg hij zover dat hij zich liet opereren en toen hij van zijn maagzweer, want dat was het euvel, af was, was hij een wandelende reclame voor de praktijk.

Omdat dokter Voermans in 1934 nog niet wist of de praktijk wel zou gaan lopen, huurde hij eerst van Marie van Dongen het pand Markt 9 (toen A129).

Mevrouw Voermans weet zich nog precies te herinneren hoe dat pand er uit zag: "Het gedeelte waar nu Piet Meeusen woont, was de praktijkruimte. En het gedeelte van het pand waar mevrouw Visser woont was het woonhuis. Boven op de zolder waren drie slaapkamertjes en

Samen met een aantal medestudenten op een terras in Leuven. De foto is achter in de jaren twintig gemaakt. De tweede van links is Harry Voermans (Collectie: N. Voermans-Schoonheydt)

een douche getimmerd. Hij woonde daar ruim een jaar met zijn zuster. Marie van Dongen had in het huis ook nog een eigen kamer."

Ruim een jaar na zijn vestiging in Wouw, op 16 januari 1935, overleed dokter Gustaaf Marie Joseph van Aerssen aan de gevolgen van een beroerte. Een groot deel van zijn patiënten was toen ook aangewezen op de praktijk van Harrie Voermans en die was nu ook overtuigd dat hij het in Wouw verder wel zou redden.

Villa Eikenhof aan de Roosendaalsestraat, de woning van dokter Van Aerssen, kwam niet beschikbaar, omdat de weduwe van dokter Van Aerssen daar bleef wonen. Er zat dus niets anders op dan voorlopig te blijven wonen in het pand op de Markt. Dat kwam trouwens goed uit, want Marie van Dongen had op een stuk eigen grond in de Nieuwstraat een nieuwe woning gebouwd. Deze woning staat hier nog en wordt bewoond door de familie Vermunt. (Nieuwstraat 13).

Huwelijk

Het feit dat de dokter zijn vaste stek in Wouw had gevonden, was ook aanleiding om te trouwen met Netty Schoonheijt met wie hij in 1932 was verloofd. Dat huwelijk vond op 22 mei 1935 in Roosendaal plaats. En het echtpaar vestigde zich in het van Marie van Dongen gehuurde huis op de Markt.

In dit huis werden ook hun eerste kinderen geboren en aan het eind van de dertiger jaren kon dokter Voermans de woning van de bureu aankopen. Dat was, volgens mevrouw Voermans, een leuk huisje met blinden. Voor dat pand werden nieuwbouwplannen gemaakt en bij de gemeente werd een bouwaanvraag ingediend.

Uit die periode dateert ook het verhaal van dokter Voermans die zijn patiënten op moest gaan zoeken in de arreslee. "Dat was in de winter van 1939/1940. Het had toen zo hard gesneeuwd dat het niet mogelijk was om met de auto op pad te gaan. Dus kwam er een boer uit de Spellestraat die met paard en arreslee met de dokter op stap ging. 's Avonds heel laat kwam hij uitgeput terug. Maar een klein deel van zijn patiënten

ZIJNE gedachtenis zal niet vergaan; de gemeente zal
zijn lof verkondigen. (Eek. XXIX, 13, 14.)

TER ZALIGER NAGEDACHTENIS
VAN DEN EDELACHTBAREN HEER

LOUIS JOSEPH SCHOONHEYT,

gedurende 42 jaren Burgemeester der gemeente Rosendaal
en Nispen en gedurende 27 jaren Secretaris van het
Heemraadschap van den Barend. en Stijeb. Vliet;

ECHTGENOOT VAN MEVROUW

ADRIANA MERTENS,

geboren te MECHLEN (Belgie) den 24 Sept. 1809,

overleden te ROSENDAAL den 3 Nov. 1892.

Voorzien van de H.H. Sacramenten.

G IJ weet Heer hoe ik van den eersten dag af van
hetgeen heilzaam was, niets heb achtergehouden,
dat ik niet heb verkondigd en niet geleerd heb in
het openbaar en van huis tot huis. (Hand. XX, 18.)

Z IJ die naar mij luisterden, wachtten op mijne oor-
deelvelling en hoorden swijgend naar mijne raad-
geving. Niets durfden zij bij mijne woorden voegen
en als danw druppelden zij op hen neder.
(Job, XXIX, 21.)

I K was de Vader der behoeftigen en de vertrooster
der treurenden. (Job. XXIX, 16, 25.)

G IJ die mij bemiddelt hebt, weet, mijner indachtig,
totdat zij mij door uwe geboden, in het verblijf der
gelukkigsten salt gebracht hebben. (H. Ambrosius.)

Z Oort hart van Maria wees mijn heil.
(300 dagen afaant.)

R. I. P.

Tr. J. van Eel-Saykarbuyk, Rosendaal.

Het bidprentje van Louis Joseph Schoonhey, de overgrootvader van mevrouw Voermans. Hij was 42 jaar lang burgemeester van de gemeente Rosendaal en Nispen en overleed op 2 november 1892. (Collectie N. Voermans-Schoonhey)

had hij kunnen bezoeken en hij was tot op het bot verkleumd. En dat ondanks de pooljas die hij van Sjef Luijkx te leen had gekregen!", zegt mevrouw Voermans. Een oud berichtje in de krant van de winter van 1939 luidt:

Door den overvloed van sneeuw welke dit jaar ons deel is geworden, zien wij de mooie voertuigen welke de laatste jaren geheel in onbruik zijn geraakt, de arresleden, voor zoveel althans nog niet tot brandhout verzaagd, weder voor den dag komen.

Omdat de buitenwegen met auto's e.d. niet te berijden zijn en de gemeente wel wat uitgestrekt is om te voet af te werken, heeft dokter Voermans te Wouw zich een arreslede aangeschaft en we zagen hem dezer dagen met dit wel wat ongebruikelijke, doch niettemin thans ideale vervoermiddel, op weg gaan om zijn dagelijkse visites te maken."

Nieuwbouw

Op 13 juni 1940 gaf de gemeente Wouw een bouwvergunning voor het pand Markt 10. Ondanks de oorlog werd met de bouw begonnen. "Dat was niet altijd even gemakkelijk, want het gebeurde regelmatig dat er stenen voor de bouw werden gebracht, die vervolgens weer door de bezetter werden gestolen," zegt mevrouw Voermans.

"Al in 1939 liet mijn man in de tuin van ons eerste huis een schuilkelder bouwen, stevig gestut door dikke planken en omringd met zandzakken. Ik heb alles nog gefilmd. De Wouwenaren zagen dat hoofdschuddend aan, maar hij voorzag dat de Duitsers al heel gauw ook Nederland zouden binnenvallen en dat we in oorlog zouden komen. Helaas liep die kelder in mei 1940 onder water en toen kropen we maar in de kelder in het huis", zegt mevrouw Voermans.

Ondertussen werd, druk gebouwd aan het nieuwe huis. In de zijgevel kwam een steen met de vermelding "Ineke Voermans 21-9-'40". "Achter het metselwerk zit een open ruimte waarin een loden pijp werd gelegd. Hierin zit een document waarin onder meer staat dat we leefden onder de verdrukking van de Duitsers en dat we hoopten op een spoedige bevrijding. Er staat ook dat we hoopten dat er nog veel generaties Voermans in het huis zouden wonen", weet mevrouw Voermans zich nog te herinneren.

Boven de voordeur werd een kleitegel aangebracht met in de rand de tekst " Onder oorlog gebukt, maar toch gebouwd. Den dood de teugel ontruikt, en op God vertrouwd". Die gevelsteen werd gemaakt door de inmiddels overleden dokter Suren, chirurg in Roosendaal. De afbeelding op de tegel stelt de Dood voor, compleet met zeis. Die zit op een hollend paard dat door een mannenfiguur wordt tegengehouden. Het is een symbolische voorstelling van de dokter die de dood tegen moet houden.

Dat het huis als doktershuis gebouwd werd, bewijzen ook de twee slangen die in het bovenlicht boven de voordeur om de middenstijl kronkelen: het esculaapteken. In 1942 kwam de woning met de praktijk gereed. De dokterspraktijk en de wachtkamer waren langs de zijkant van het gebouw te bereiken. In dat pand woonde later notaris Nooren en nu is het de woning van de familie Geuze.

Specialist

De huisartspraktijk was vroeger heel wat ruimer dan tegenwoordig. Doorverwijzing naar een specialist was er in 1934 nog niet bij. Alleen voor een chirurgische ingreep kwam er een dokter uit Breda. Samen met de huisarts verrichtte die dan de operatie en vervolgens kreeg de huisarts weer de zorg over de patiënt. In Roosendaal en Bergen op Zoom waren twee ouderwetse ziekenhuizen. In Roosendaal kwam dokter Voermans vaak in het ziekenhuis (de mensen spraken toen meestal over gasthuis) aan de Kalsdonksestraat op de plaats waar nu

4
bejaardentehuis Charitas gevestigd is. Je had er grote zalen waar de patiënten ondergebracht waren. Veel privacy was er niet, noch voor de patiënt en de dokter, noch voor het bezoek. De wat rijkere mensen konden kiezen voor 'klasse', dan hadden ze wel kleine eigen kamertjes waar hooguit twee tot vier patiënten lagen.

Naar dat ziekenhuis maakte hij ook menig "dienstritje", want als hij bij een patiënt kwam die snel naar het ziekenhuis moest, werd die vaak in de eigen wagen geladen en weg gebracht. Een voorziening als een ziekenwagen werd maar sporadisch gebruikt. En waar snelheid geboden was, bracht de huisarts met zijn auto uitkomst.

In het Roosendaalse of Bergse ziekenhuis werden zijn patiënten dan behandeld, maar de huisarts hield toch een bepaalde verantwoordelijkheid en ging er dagelijks op bezoek.

Mevrouw Voermans weet zich uit die periode nog de oude dokter Brabers ter herinneren die als een van de eerste zelf röntgenfoto's maakte. (Naar hem is in Roosendaal de Dr. Brabersstraat genoemd)

Praktijk

Een van de eerste activiteiten in Wouw was een bevalling. Harrie Voermans wist zich nog ter herinneren dat het de dochter van bakker Poppelaars was die hij als eerste op de wereld zette. "Daarna zijn er vele geboortes gevolgd. Ik schat dat ik tussen de 3.500 en 4.000 bevallingen heb gedaan. Eigenlijk hadden we dat op moeten tekenen, maar daar sta je pas achteraf bij stil. Toen dacht je daar helemaal niet aan. Je had soms twee bevallingen tegelijk en drie geboortes in een week was geen uitzondering."

Bevallingen en de begeleiding van zwangere vrouwen behoorden in die tijd tot de meest voorkomende werkzaamheden binnen de dokterspraktijk. Grote gezinnen waren in 1934 en ook in de decennia daarna eerder regelmaat dan uitzondering. Voorbehoedmiddelen waren

Aan bloemen geen gebrek bij de verloving van Henri Voermans en Netty Schoonheyt op 25 december 1932, zoals het zo fraai op de verlovingskaart stond. (Collectie: N. Voermans-Schoonheyt)

er wel, maar die waren in een katholieke gemeenschap als de gemeente Wouw volledig uit den boze.

Dat dokter Voermans net in de crisistijd begon, was ook een probleem. Een bevalling kostte in die tijd 12 gulden. Voor een gewone arbeider was dat een heel weekloon. Daarom betaalden veel mensen in natura: een zak aardappelen, brood, groenten, een mandje aardbeien, een kist appels en een stuk vlees. Zeker in de jaren dertig kwam er maar weinig geld aan te pas.

Uit een oud kasboek waarin de eerste verdiensten staan genoteerd komen de volgende cijfers:

vijf consulten voor f 5,--.

een visite voor f 2,--

een bevalling f 12,--

Een ziekenfonds was er in die tijd niet. De mensen betaalden zelf. In de Tweede Wereldoorlog kwam er wel een "Krankenkasse", maar veel bleef echter "hangen", want het was voor iedereen een slechte tijd. "Er waren veel gezinnen waar elk jaar een kind geboren werd, die mensen hadden al problemen genoeg om al die mondjes te vullen, laat staan dat er geld overbleef om de dokter van te betalen. Daar heb ik nooit een probleem van gemaakt", vertelde de Wouwse huisarts in 1971.

Hij wist zich nog een vrouw Van Gastel uit de Bulkstraat te herinneren, die direct na de bevalling in huilen uitbarstte en snikkend vertelde dat ze de rekening niet zou kunnen betalen. "Gij kunt niet betalen, nou ik kan niet onthouden", moet de dokter daarop geantwoord hebben en hij is er ook nooit meer op terug gekomen. "Dat de vrouw het nooit vergeten is, bleek later, want haar man kreeg een baan bij de gemeente en kwam bij het IZA (een verzekeringsfonds). Als de rekeningen dan werden verstuurd, stond ze als eerste aan de deur om te betalen. Voor ons was dat echt een stukje dankbaarheid", zegt mevrouw Voermans, die zich dit voorval nog herinnert.

N° 6546 *

Ort

Plaats

Datum:

Rosendaal
10 December 1940

Auf Grund der Schätzung vom } 10 December 1940
Op basis der schatting van }

wurde heute das Kraftfahrzeug
werd heden het motorvoertuig

Fabrikat } Ford 85 PK.
Fabrikaat }
Modell } Coach 2 Ton 4/5 Pers.
Model }

Fahrgestell Nr. } 91-4950772/91-4950773
Chassis Nr. }
von dem Herrn } Dr. H. Voermans A129.
van de Firma } Wouw

durch den Generalbevollmächtigten für das Kraftfahrwesen im Einvernehmen
door den Generalbevollmächtigte für das Kraftfahrwesen in overeenstemming
mit dem Reichskommissar für die besetzten Niederländischen Gebiete zum
met den Rijkscommissaris voor de bezette Nederlandsche gebieden tot den

Preis von Hfl. } 1575.- (Een duizend vijf
den Prijs van } honderd vijf en zeventig gulden)
wie es liegt und steht, angelauft und übernommen.
in zijn huidige staat, aangekocht en overgenomen.

Der Gegenwert wird über den Kommissar der Provinz
balbigst ausbezahlt.

De tegenwaarde wordt over den Commissaris der Provincie
ten spoedigste uitbetaald.

Der Beauftragte für den Vierjahresplan
Der Generalbevollmächtigte für das Kraftfahrwesen
Der Beauftragte für die Niederlande

Wieddijn

Der Verkäufer: }
De Verkooper: }

Wouw

140398

"Aankoop" van de Ford Coach van dokter Voermans door de bezetters in december 1940. (Arch. Wouw A110)

Vervoer

De gemeente Wouw is niet de kleinste en dat het gebied dat dokter Voermans bestreek liep van de Belgische grens tot onder Steenberg en van Vroenhout tot tegen de stad Bergen op Zoom. Dat zorgde, zeker in 1934, voor de nodige problemen op vervoersgebied. In die tijd was het de gewoonste zaak van de wereld dat de dokter naar de patiënt toeging en niet andersom.

"Eigenlijk is dat een vreemde zaak, want als je fiets kapot is, bel je toch ook niet of de fietsenmaker even langs wil komen," zei dokter Voermans in 1971.

"Allicht kwamen de meeste patiënten niet. De mensen konden niet komen, zelfs al zouden ze gewild hebben", zegt mevrouw Voermans bijna 25 jaar later, "Niemand had vervoer. Er waren maar drie autobezitters in Wouw. Notaris Goderie die toen zijn notariaat en woonhuis had in het pand waar nu dokter Vrijdag woont en werkt, dan reed de dokter auto en last but not least Sjef Luijkx en die kon zelf niet rijden, maar hij had een chauffeur. Die chauffeur heette Steven Nagtzaam en woonde in de Roosendaalsestraat. Mijnheer Luijkx was heel vroom en heel rijk. Hij was in de volksmond de miljonair van Wouw. Ook al omdat hij elk jaar een paar weken samen met zijn vrouw in een luxe hotel in Nice ging logeren. En Nice was toen het eind van de wereld. Zij woonden samen in een prachtig pand op de Markt met een fraaie tuin.

Later verhuisden zij naar de Stationsstraat in Roosendaal. De gemeente kocht het prachtige oude pand, sloopte het en bouwde er ons nieuwe gemeentehuis."

Gelukkig kregen in de jaren zestig steeds meer mensen eigen vervoer en nu is het normaal dat je, als het enigszins mogelijk is, naar het spreekuur van de dokter gaat.

Door al die kilometers die hij vroeger naar zijn patiënten reed, was dokter Voermans een echte "zandrijder" geworden zoals hij het zelf uitdrukte. Het merendeel van de Wouwse wegen was voor de Tweede Wereldoorlog nog niet verhard en dat heeft hem menig

Harry Voermans met Netty Schoonheydt op de trap van zijn ouderlijk huis aan de Stationsstraat in Roosendaal. De foto werd op 22 mei 1935 gemaakt. Op de trap staat ook de zus van mevrouw Voermans, Mia Schoonheydt. (Collectie N. Voermans-Schoonheydt)

wagentje gekost. Zijn eerste auto, zo wijst het oude "kasboek" uit, kostte f 1.400,=.

Het heeft meer dan eens vast gezeten. "Dan werd er bij een boer een paard gehaald. Knol voor de auto en we konden weer verder. Breel Augustijn heeft me zo meer dan eens geholpen. Hulp was trouwens altijd wel voorhanden. Eerst werd er met de schop gewerkt en dan was het duwen geblazen tot de auto weer op een beter stuk weg stond. Ik heb over die toestand van de wegen ook menigmaal mijn beklag gedaan bij de burgemeester. Vooral de Torenbaan in Heerle kostte altijd veel hoofdbrekens", vertelde dokter Voermans.

"'t Was ook erg moeilijk dat bijna niemand nog telefoon had. 's Morgens moesten eigenlijk alle boodschappen voor 9 uur worden opgegeven. Maandag, woensdag en zaterdag waren de vaste dagen voor Heerle, Moerstraten en omgeving. Dinsdag en vrijdag was Pindorp aan de beurt met daarbij de Vleet, de Zurenhoek en de bossen van Wouwse Plantage met allemaal barre wegen. Als hij 's middags Heerle deed en er kwam terwijl hij weg was een boodschap voor bijvoorbeeld de Herelse Heide, dan moesten we hem proberen te bereiken. Elke dag liet hij een lijstje achter met de visites die hij ging maken. En dan kwam er een T (telefoon) bij een patiënt van hem die telefoon had en die kant op woonde. Die konden we dan bellen en vragen of ze hem op wilden vangen en terugsturen naar het nieuwe ziektegeval. Kwam hij thuis zonder dat we hem opgespoord hadden en moest hij terug dan was zijn commentaar niet zo fraai ! Maar hij stapte wel weer in zijn auto en weer of geen weer, hij maakte voor de tweede keer dezelfde reis. Hoera nu voor de pieper," zegt mevrouw Voermans.

Oorlog

In de oorlog kwam daar nog een extra probleem bij, want toen was er heel moeilijk aan vervoer te komen; zeker in het laatste jaar. Dokter Voermans kreeg op een bepaald moment nog maar vijf liter benzine per maand. In die tijd had hij gelukkig ook nog een motor en die reed wat zuiniger dan zijn auto, maar met de

4

vijf liter kon hij natuurlijk niet uit de voeten. Vandaar dat er in "zwarte benzine" werd gehandeld. Die was anders van kleur, maar de Duitsers controleerden daar streng op en namen mensen die niet vertrouwd werden mee naar een garage om de kleur van de benzine te onderzoeken.

Om toch op stap te kunnen gaan, werd de auto omgebouwd op gas. Het gas zat in cilinders die boven op het dak van de auto werden gemonteerd. In die tijd was Sjaak van Bergen knecht bij dokter Voermans en die zorgde voor het vullen van de flessen. Maar ook dat gaf problemen, want de aannemers die bezig waren met de aanleg en de onderhoud van het vliegveld Woensdrecht hadden steeds voorrang als het om gas ging.

In het Wouwse archief zit een lijst van voertuigen die ingeleverd moesten worden als de Duitsers daar om vroegen. Daaruit blijkt Harrie Voermans een motor bezat, een Puch 125, bezat en een luxe wagen, een Ford. Hij leverde het formulier op 9 januari 1943 in. 9)

In 1940 had hij al eens echt zijn auto af moeten staan aan de Duitsers. De bezetters "kochten" op 10 december 1940 zijn Ford voor een bedrag van f 1.575,=. 10)

Arrestatie

In de oorlog werd dokter Voermans ook gearresteerd. Alle artsen moesten van Seijss-Inquart om de haverklap briefjes ondertekenen, maar geen enkele "goede" arts deed dat zonder goedkeuring van het bestuur van de artsenvereniging. Als er weer geweigerd werd om een verklaring te ondertekenen, plakten ze pleisters over hun naambord bij de praktijk. Dan was de arts in staking en was de praktijk gesloten, maar natuurlijk was dat niet zo en werd iedereen gewoon geholpen.

De verklaring waar in 1943 de moeilijkheden over ontstonden, mocht van het bestuur wel getekend worden. Iedereen deed dat ook maar Harrie Voermans vond dat op dat moment zo'n flauwe kul dat hij het in zijn prullenbak gooide.

"Raadsel blijft nog steeds hoe de Duitsers uit al die artsen 'n doktertje uit Wouw vonden die dwars ging liggen", zegt mevrouw Voermans, "Zeker is dat de avond voor zijn arrestatie een "goede" commies uit Wouwse Plantage kwam waarschuwen dat hij moest onderduiken, want ze zouden hem de volgende dag komen arresteren." De keuze was moeilijk: Onderduiken ? Dan zou hij tot de oorlog voorbij was, en dat kon jaren duren, zijn praktijk en gezin in de steek moeten laten. Of het risico nemen ? Samen met zijn vrouw besloot hij tot het laatste. Ondertussen waren alle artsen in de buurt paraat om er tussen uit te gaan, want niemand wist waarom dokter Voermans zou worden opgehaald.

's Morgens, op 10 februari 1943, nota bene op zijn verjaardag, kwamen twee NSB-ers hem ophalen. Sjaak van de Berg moest hem en de twee veldwachters, met zijn eigen auto (!) naar Den Bosch brengen. Sjaak kreeg van mevrouw Voermans opdracht om niet terug naar Wouw te komen voordat hij wist wat er met de dokter zou gebeuren. Ter hoogte van Tilburg kwam hij zonder gas te staan. Een van de NSB-ers ging op gas uit en de ander bleef bij de dokter in een café waar ze een potje bier dronken.

Toen na dat oponthoud de reis voortgezet kon worden, kreeg de dokter 'hoge nood'. Dat kwam niet alleen van het bier, maar hij bekende later ontzettend in zijn rats gezeten te hebben. Hij vroeg of hij even achter de bomen mocht en bleef toen zo lang weg dat de NSB-ers in paniek waren en dachten dat hun arrestant er vandoor gegaan was.

Uiteindelijk kwam het gezelschap toch in Den Bosch aan. Daar werd hij urenlang verhoord en in een klein kamertje opgesloten. Het bleek inderdaad om het papier te gaan dat hij niet ondertekend had. Er werd gedreigd met opsluiting in een strafkamp in Arnhem. Later bleek dat in Den Bosch meer arrestanten verwacht werden. Omdat die niet kwamen en de Duitsers het te kostbaar vonden om voor één man een vrachtwagen naar Arnhem te laten rijden, kwam dokter Voermans er goed van af. Hij moest alsnog de verklaring ondertekenen en een fikse

De bouwtekening van de voorgevel van het huis op Markt 10. In 1940 werd de woning gebouwd in opdracht van dokter Voermans. Aan de voorgevel werd praktisch niets gewijzigd. (Bouwarch. gem. Wouw).

geldboete betalen. En toen hij 's avonds thuiskwam zaten er wel 50 collega's uit de buurt bij hem thuis en toen is er flink gefeest. "Mijn hele voorraad ging er aan", zegt mevrouw Voermans.

Bevrijding

In de laatste dagen van de oorlog heeft dokter Voermans nog menig angstig moment beleefd. Tijdens de bevrijding moest hij een bevalling doen, want de kinderen keken bij hun komst ook toen al niet of het moment wel gunstig was.

"Die nacht lagen er een stuk of 10 Duitse militairen op de slaapkamers boven. Het waren nog kinderen, zeker niet ouder dan 17 of 18 jaar. Ze zaten vol puisten en waren uitgehongerd, want ze hadden een dag of twee in een schuttersputje gezet. We gaven hun eten, appels en zelf voor hun puisten. Wij zaten in onze kelder met zes kleine kinderen, familie en burens. Toen werd Harrie weggeroepen voor de bevalling. Het schieten was in volle gang, maar daar ging hij. Ik meen dat hij op de fiets ging en dat baker Jo Suijkerbuijk met hem mee ging. Waar het was, weet ik niet meer, maar het was een behoorlijk eind. Daar kwam nog bij dat het een buitengewone bevalling was, want het kind lag verkeerd en moest gekeerd worden," vertelt mevrouw Voermans.

Normaal gebeurde dit soort bevallingen in het ziekenhuis, maar terwijl vliegtuigen overvlogen en granaten neerkwamen, werd het kind gekeerd en de bevalling verliep, op de keukentafel, vanwege het keren van het kind, geheel naar wens. Tegen de ochtend kwam de dokter pas thuis, kruipend door de sloten achter de Nieuwstraat. Dat was op de dag van de bevrijding of net ervoor. 's Avonds was het dorp tot de Nieuwstraat bevrijd, terwijl twee dagen later de hele gemeente in handen van de geallieerden was.

Verhuizing

Na de Tweede Wereldoorlog vertrok de weduwe van dokter Van Aerssen uit Wouw en Harrie Voermans met zijn gezin kochten de villa Eikenhof in de Roosendaalsestraat.

Omdat dit een karakteristiek gebouw voor Wouw is, hier iets meer over deze fraaie woning. Die villa was in 1905 gebouwd door dokter G. van Aerssen. In september 1904 kreeg hij het voor elkaar dat de gemeente jaarlijks 200 gulden bij zou dragen als hij voor eigen rekening een woning zou bouwen. Op 31 januari 1905 werd het werk aanbesteed en laagste inschrijver was de heer Van de Berg uit Bergen op Zoom die het kapitale bouwwerk neer wilde zetten voor f 20.269,=. 11)

De eerste steen werd op 17 juni 1905 gelegd Agnes van Aerssen, de dochter van dokter G. van Aerssen. "Ik mocht de eerste steen metselen, maar daar kan ik me niets meer van herinneren. Ma vertelde: ze hadden 'n steigertje gemaakt (de steen bleek nogal hoog te zitten) en dat helemaal met bloemen versierd. M'n hand met de troffel hebben ze vast moeten houden. Op de steen stonden onze namen: Agnes - Josephine en Leopold, 17 juni 1905," vertelde Agnes van Aerssen zelf over deze gebeurtenis. 12)

In augustus van dat jaar was men zover dat aan de tweede balklaag werd gewerkt, want De Grondwet schrijft op 15 augustus 1905:

"Zaterdagmiddag heeft er aan de in aanbouw zijnde villa van Dr. Van Aerssen een ongeluk plaatsgehad. De werkmans Sips kwam van de 2e balklaag te vallen en bleef op de onderste liggen. Met een paar gebroken ribben werd hij uit zijn netelige toestand verlost en daarna huiswaarts gebracht." 6)

In dat huis stond het leven van het echtpaar Voermans en van hun tien kinderen jarenlang in het teken van de dokterspraktijk. Er was altijd iemand thuis die wist waar de dokter te bereiken was. "Het waren harde, maar mooie tijden. Iedereen leefde mee, dat is tegenwoordig

Een foto van Harry Voermans toen hij net zijn praktijk is Wouw begonnen was (Collectie N. Voermans-Schoonheydt)

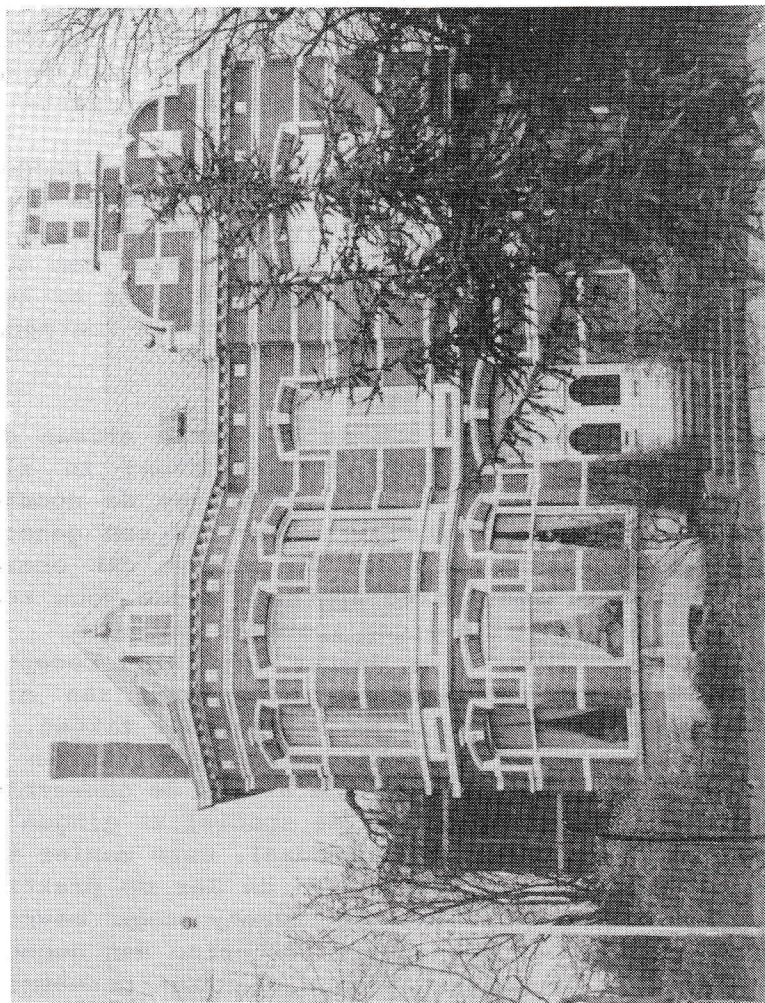
met die antwoordapparaten en zo wel anders. Het menselijk contact tussen arts en patiënt is een stuk minder. Begrijp me goed, dat is geen verwijt aan het adres van de tegenwoordige lichte artsen, maar gewoon een constatering. In deze moderne wereld zou het ook niet anders kunnen", vertelde dokter Voermans in een interview eind 1983 toen hij op het punt stond om zijn vijftigjarig jubileum als plattelandsarts te vieren. 13)

"Toen alle artsen al een antwoordapparaat hadden, wilden de kinderen en ik ook wel zo'n ding, dan hoefden we niet altijd thuis te blijven. Maar er kwam er geen. Hij zei altijd: "Mijn patiënten moeten een mens aan de telefoon krijgen en geen apparaat:. En er kwam dus geen antwoordapparaat!", vertelt mevrouw Voermans.

Medicijnen

Dokter Voermans behoorde tot de categorie artsen die zelf ook een apotheek had. Daartoe stond in zijn praktijk een kastenwand gevuld met potjes en doosjes vol pillen, poeders en drankjes. Wordt er een geneesmiddel voorgeschreven, dan kon de patiënt dat onmiddellijk meenemen. Een aparte apotheek kende Wouw toen niet, elke arts had zijn eigen apotheek aan huis.

"De eerste jaren maakte de dokter zelf zijn recepten klaar. Later doen de kinderen niet meer aan mijn rokken hingen, ging ik zelf in de apotheek zitten. Ik kreeg het recept van de patiënt, schreef het in en maakte het klaar. Het meeste kwam al van de geneesmiddelenfabriek. Met recepten van de specialist gingen de mensen naar de apotheek in Roosendaal. Deze manier van werken is gebleven tot dokter Van de Kar de praktijk overnam en er een assistente kwam", zegt mevrouw Voermans. Er was ook geen grote sortering aan geneesmiddelen, zeker de eerste jaren niet. "Een geneesmiddel als penicilline kwam pas na de Tweede Wereldoorlog. Dat brachten de Amerikanen mee. Ik weet nog dat een Engelse arts een lezing over dit nieuwe geneesmiddel gaf. Hij maakte een verpakking open en tot grote verontwaardiging van zijn medisch publiek gooide hij

De villa Eikenhof in de Roosendaalsestraat. De woning werd in 1905 gebouwd in opdracht van dr. G. van Aerssen. De foto werd in 1985 gemaakt.
(Foto: F. Schijven)

later de penicilline weg. Dat was in die tijd een schande want zo'n pak kostte toen nog f 60,=."

Ziekten

Toen dokter Voermans zijn praktijk in 1934 begon was tuberculose één van de meest gevreesde volksziekten. In Wouw waren in die tijd een tiental personen opgenomen in het ziekenhuis, terwijl zeker tien andere patiënten thuis moesten kuren. Zo'n kuur bestond er uit dat ze buiten in een soort tentje lagen dat met de opening steeds naar de zon gedraaid werd. Geld om naar een sanatorium in Zwitserland of Oostenrijk te gaan hadden de mensen in die dagen niet. TBC was toen nog doodsoorzaak nummer één.

Bij de kinderen was dat longontsteking. Zowat de helft van de kinderen ging vroeger dood. Harrie Voermans wist zich uit zijn begintijd in Wouw nog duidelijk te herinneren dat de mensen hem een "gekke" dokter noemde, omdat hij voor een kind net zo hard reed als voor een volwassene. "In die tijd kocht ik voor 1400 gulden een Renault Mona Quatre om sneller en comfortabeler visites te kunnen rijden. De wegen waren zo slecht en ik moest zo vaak op pad dat de auto na een jaar compleet versleten was."

Uit die tijd dateert ook het voorval dat er 's nachts iemand aan de praktijk aanbelde. Via de intercom kon de dokter naast zijn bed de telefoon aannemen en vragen wat er aan de hand was. "Dokter kom gauw, mijn vrouw is aan het bevallen", hoorde hij iemand roepen en voor hij kon vragen waar het was, ging de manspersoon er weer van door. Goede raad was duur, maar zijn vrouw kreeg een ingaving en liet hem het boekje met vrouwen die in verwachting waren er bij halen. Zo trok hij er met de auto op uit langs die adressen. Bij het derde adres leek het raak. Volop licht. Dat was niet het juiste adres, maar ze waren daar net op weg om hem te gaan roepen voor een ziek kind en de vader zei toen hij aangebeld had: "We wisten wel dat U snel was dokter, maar dat U al komt voor U geroepen wordt, wisten we niet". Hij onderzocht toen ook maar eerst

dit patiëntje en vervolgde toen zijn speurtocht. Twee adressen verder bleek hij wel op de juiste plaats te zijn !

Dankzij de vooruitgang van de medische wetenschap werd de kindersterfte in die tijd flink teruggedrongen. Er kwamen kinderartsen, consultatiesbureaus en allerlei inentingen tegen kinderziekten.

"Maar tegenover het bijna verdwijnen van TBC en infectieziekten staat dat het aantal hart- en vaatziekten nu doodsoorzaak nummer één is, met vlak daarachter kanker en verkeersongevallen", merkte dokter Voermans in 1971 op.

Tandarts

Een tijdlang was Harrie Voermans ook tandarts. "De mensen waren in die tijd niet flauw. Tegen kies- en tandpijn was maar één middel en dat was trekken. Van plomberen en dat soort technieken had men nog nooit gehoord, laat staan dat een huisarts dit soort verrichtingen uitvoerde. Je had twee tarieven f 2,50 voor trekken mét verdoving en f 1,50 voor trekken zonder verdoving. Dat trekken van kiezen en tanden was altijd op zondag. Direct na de hoogmis was daarvoor een speciaal spreekuur en dat was een van de drukste!".

Later, toen Wouw een heuse tandarts kreeg, werd dit onderdeel van de praktijk helemaal afgestoten. Dat gold trouwens ook voor de huisapothek. Die werd afgestoten toen Wouw op de Markt een apotheek kreeg. Dat gebeurde overigens pas enige tijd nadat dokter Voermans zijn praktijk had overgedragen aan dokter Ch. van de Kar.

Weekenddienst

Het fenomeen weekenddienst heeft dokter Voermans nooit gekend. "365 Dagen per jaar klaarstaan, altijd bereikbaar zijn, mensen helpen. Dat waren de charmes van het vak." Van piepers en antwoordapparaten hadden ze in zijn tijd nog nooit gehoord, dat kwam allemaal pas veel later. Van dat soort apparatuur moest dokter

Proces-verbaal van eedsaflegging

Heden is voor mij burgemeester
 der gemeente Wouw
 verschenen Henricus Voermans
 arts te Wouw
 bij besluit van de raad van Wouw
 dd. 24 mei 1956

aangewezen als gemeentelijke lijkschouwer, die, onder overlegging van zijn akte van aanstelling als zodanig, verzocht te worden toegelaten tot het afleggen van de eed (~~belofte~~¹⁾), bedoeld in artikel 29h der Wet op de lijkbezorging.

Aan dit verzoek voldoende heb ik voorlezing gedaan van de volgende eed (~~belofte~~¹⁾):

„Ik zweer (~~belofte~~¹⁾), dat ik eerlijk en nauwgezet de plichten zal vervullen, welke de wetten en verordeningen aan het ambt van gemeentelijke lijkschouwer verbinden”.

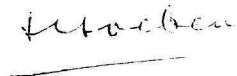
waarop voornoemde arts die heeft bevestigd door ²⁾ staande en onder het opsteken der voorste twee vingers van de rechterhand mij na te zeggen: "Zo waarlijk helpe mij God Almachtig".

waarvan is opgemaakt dit proces-verbaal, dat, na voorlezing, door voornoemde arts en mij is ondertekend.

Handtekening van de arts,

De burgemeester,

¹⁾ Doorhalen hetgeen niet van toepassing is.

²⁾ Invullen: staande en onder het opsteken der voorste twee vingers van de rechterhand mij na te zeggen: „Zo waarlijk helpe mij God Almachtig!” of mij na te zeggen: „Dat beloof ik!”

Voermans niet veel hebben, al gaf hij wel toe dat, in de tijd toen hij stopte, een arts niet anders meer zou kunnen.

Zelfs toen hij het als dokter wat rustiger aan ging doen, bleef hij dokter Van de Kar assisteren. Dat deed hij tot in 1980. En zelfs in 1984, toen hij inmiddels 77 jaar was, had hij nog een aantal vaste patiënten, vooral onder de oudere inwoners en de mensen in bejaardencentrum Leonardushof. Bij veel van die mensen was hij toen al 50 jaar huisarts.

Over de veranderingen binnen de huisartspraktijk was Harrie Voermans niet erg enthousiast. Hij zag de huisarts steeds meer als iemand die alleen naar de specialist verwijst. "Ik zie het nog gebeuren dat er een tekort komt aan huisartsen. Daarom is het goed dat je tegenwoordig steeds meer ziet dat er binnen de huisartsen ook een specialisme komt. Ook de groepspraktijk, één praktijk die door verschillende dokters wordt gedaan, maakt nu opgang. Als ik daarom nu opnieuw moest beginnen, zou ik zeker geen huisarts meer worden, hoewel het zonder meer een mooi beroep is. Ik zou het dan liever, net als twee van mijn schoonzoons, de specialistische kant uitzoeken", zei hij in 1971. 14)

En zo'n 12 jaar later (1983) dacht hij daar nog niet veel anders over: "In het ziekenhuis vergaderden we destijds met de specialisten. Die kende je dan ook allemaal persoonlijk. Nu mag je nog een briefje schrijven over wat de patiënt mankeert. Daarna zie je de patiënt nooit meer terug, want hij blijft in behandeling bij de specialist. Het zou veel beter zijn dat de betrokkene nadat hij in het ziekenhuis van zijn kwaal genezen is, weer terug onder behandeling van de huisarts komt." 15)

Studeren

Om voldoende op de hoogte te blijven de medische ontwikkelingen, was het nodig om veel te lezen, cursussen te volgen en lezingen te bezoeken. "Door al die jaren heen heb ik als huisarts nog flink moeten blok-

Tijdens het 60-jarig bestaan van de Maatschappij van Geneeskunde, afdeling Bergen op Zoom, moest Harry Voermans een tafelspeech houden. Zijn vrouw bekijkt hem met een gezicht van 'dat zal me wat worden'. (Collectie N. Voermans-Schoonhey)

ken, want niets is hetzelfde gebleven, alleen in de verloskunde kwam weinig verandering. Met artsencursussen in ziekenhuizen, lezingen van de artsenkringen en de vakliteratuur is het altijd mogelijk gebleken om "bij" te blijven. De geïsoleerde arts van vroeger die met zijn hoge hoed op en een wandelstok langs kwam om één of andere diagnose te stellen, die soms nergens op leek, komt beslist nergens meer voor", stelde dokter Harrie Voermans destijds.

Verhuizing

In 1971 verhuisde het echtpaar Voermans opnieuw met hun, inmiddels flink uitgedund gezin, want bijna alle kinderen waren toen het huis uit. Nu naar de Beeklaan met zicht op het beekdal tussen Heerle en Wouw. De dokter was toen slecht ter been geworden en hield zich bezig met bridgen en het kweken van orchideeën. Dat laatste was altijd al een hobby van hem geweest, maar toen hij wat slechter ter been werd, had hij er steeds minder zin in. In zijn tuin had hij daartoe een verwarmde kas laten bouwen.

Op zijn 68ste verjaardag, op 10 februari 1974, werd hij hier verrast met de zilveren erepenning van de gemeente Wouw.

"WOUW - Dokter H. Voermans is zondag onderscheiden met de zilveren erepenning van de gemeente Wouw. Tot zijn grote verrassing kreeg hij deze onderscheiding op de dag van zijn 68e verjaardag uitgereikt door burgemeester P. Sanders, die hiervoor in gezelschap van de wethouders C. Matthijssen en J. van Wesenbeek en gemeentesecretaris P. Maas naar de dokterswoning aan de Beeklaan was gekomen.

Het ere-zilver voor dokter Voermans was bedoeld als een, zij het wat verlaat, geschenk voor het feit dat hij op 1 januari j.l. veertig jaar arts in Wouw was. Van

Als voorvechter van een bejaardenhuis, was dokter Voermans in 1962 aanwezig bij de opening van het Leonardushof door Mgr. G. de Vet. Hij zit uiterst links op de foto (Collectie N. Voermans-Schoonheyt)

die tijd is dokter Voermans ook ruim 37 jaar gemeente-arts geweest.

De gemeente Wouw kent de zilveren erepenning nog maar enkele weken. In zijn jongste vergadering heeft de gemeenteraad deze onderscheiding ingesteld en tevens besloten de eerste toe te kennen aan dokter Voermans." 16)

Jubileum

In die woning aan de Beeklaan vierde hij op 1 januari 1984 ook zijn gouden jubileum als plattelandsarts. Aan dat jubileum werd veel aandacht besteed, niet alleen via de dagbladen, maar ook met een groot feest.

Samen met zijn vrouw werd hij 's middags opgehaald met de auto. "Den dokter, vroeger vast in een zandweg. Na 50 jaar ook weer pech", stond er achter op deze wagen. Een onvervalste "knol" werd daarom voor de auto gespannen om de jubilaris naar zaal 't Trefpunt te brengen. "Vroeger moest ik vaak door boeren uit modderige wegen getrokken worden als ik weer was blijven steken", merkte hij tijdens de receptie op, "Dit deed me weer even denken aan die vervlogen tijden".

Een niet aflatende stroom van oud-patiënten passeerde daarna de dokter en zijn echtgenote om gelukwensen aan te bieden. Die patiënten hadden ook meegewerkt aan een boekwerk dat de dokter aangeboden kreeg van Francien van Wijck. Als klein meisje had ze 25 jaar geleden, bij het zilveren jubileum aan de huisarts ook een geschenk aangeboden, nu mocht ze dat opnieuw doen.

"Soms een moeilijk mens, maar er is geen betere dokter. Zo wordt er over u verteld. Ik denk ook dat u uw patiënten wel eens te veel hebt verwend. Als u gevraagd werd om te komen, gebeurde dat wel eens met gemopper en zelfs gevloek, maar u liet de mensen nooit in de steek", typeerde zijn schoonzoon Nol Potters hem op dit feest.

Typering

Met die typering van haar man is mevrouw Voermans het in grote lijnen wel eens. "Hij was het type van een ruwe bolster met een blanke pit", zegt ze, "Ik heb nooit meegemaakt dat hij niet naar een patiënt ging. Hij had een ruw karakter, maar het was een goede dokter. Hij durfde niet eens te riskeren dat er iets mis zou gaan met zijn patiënten. Hij was in hart en ziel dokter. Achteraf denk ik wel eens dat hij te veel dokter was."

Vooral aan het begin van zijn loopbaan als huisarts moest ze heel veel opvangen. "Hij was het type van een vrijbouter, trok zich nergens iets van aan en schopte tegen de gevestigde orde. Maar het was bovenal een interessant leven. Je leerde veel mensen kennen. Als ik terugkijk zou ik het nu niet anders doen. Ik ben erg tevreden met dat deel van mijn leven", zegt mevrouw Voermans.

Rond 1986 openbaarde zich bij Harrie Voermans de ziekte van Alzheimer. "Dat waren echt moeilijke jaren voor hem", zegt zijn vrouw als ze er aan terugdenkt, "hij had toen veel verzorging nodig."

Dat was eigenlijk ook de reden dat het echtpaar in februari 1990 naar het Leonardushof verhuisde. Dokter Voermans had eerder nog aan de wieg van deze Stichting gestaan, omdat hij in zijn praktijk regelmatig schrijvende gevallen van het ontbreken van zorg voor ouderen had meegemaakt.

Zijn dochter Annemarie, die met Arnold Potters getrouwd is, trok in de woning aan de Beeklaan. In het Leonardushof overleed dokter Harrie Voermans op 17 november 1990 en daarmee kwam een einde aan een wel heel werkzaam leven als medicus.

En met de tekst op zijn gedachtenisprentje, die hem helemaal typeert wil ik dit artikel afsluiten:

"Nog tijdens zijn leven was het werk van dokter Voermans gedurende vele tientallen jaren als Wouwse huisarts al een legende geworden."

Een foto van het echtpaar Voermans voor hun woning aan de Beeklaan in Wouw op 1 januari 1964. Ze stonden hier juist gereed om naar de receptie ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van de dokter als huisarts te gaan (Collectie N. Voermans-Schoonheyt)

Velen hebben hem leren kennen en waarderen als een uiterst deskundige arts.

Dat hij inging tegen conventionele verwachtingspatronen, dat hij wars was van formaliteit, van pose en frase, maakte hem tot een gewone medemens, die echter alom door zijn patiënten om zijn kundigheden en slagvaardigheid werd hooggeacht.

Dat hij en zijn werk een centrale plaats innamen in het leven ook van zijn vrouw en opgroeiende kinderen paste geheel in die tijd. Het liep parallel aan de grote inzet en toewijding die hij zelf had voor de mensen, die de zorgen voor hun gezondheid aan hem toevertrouwden. Hij had hart voor hen.

Feilloos voelde hij aan wanneer zijn kinderen, die hij graag goed terecht wilde laten komen, hem nodig hadden. Op een effectieve manier bereikte hij dan voor het gezin belangrijke en juiste oplossingen.

Temidden van velen uit de talrijke familie-, vrienden- en oudpatiëntenkring vierde dokter Voermans hier in Wouw voor enkele jaren zijn gouden artsenjubileum. De laatste levensdagen bracht hij samen met zijn vrouw door in Huize "Leonardushof", waarvan hijzelf de oprichter is geweest."

Wouw, 28 augustus 1994

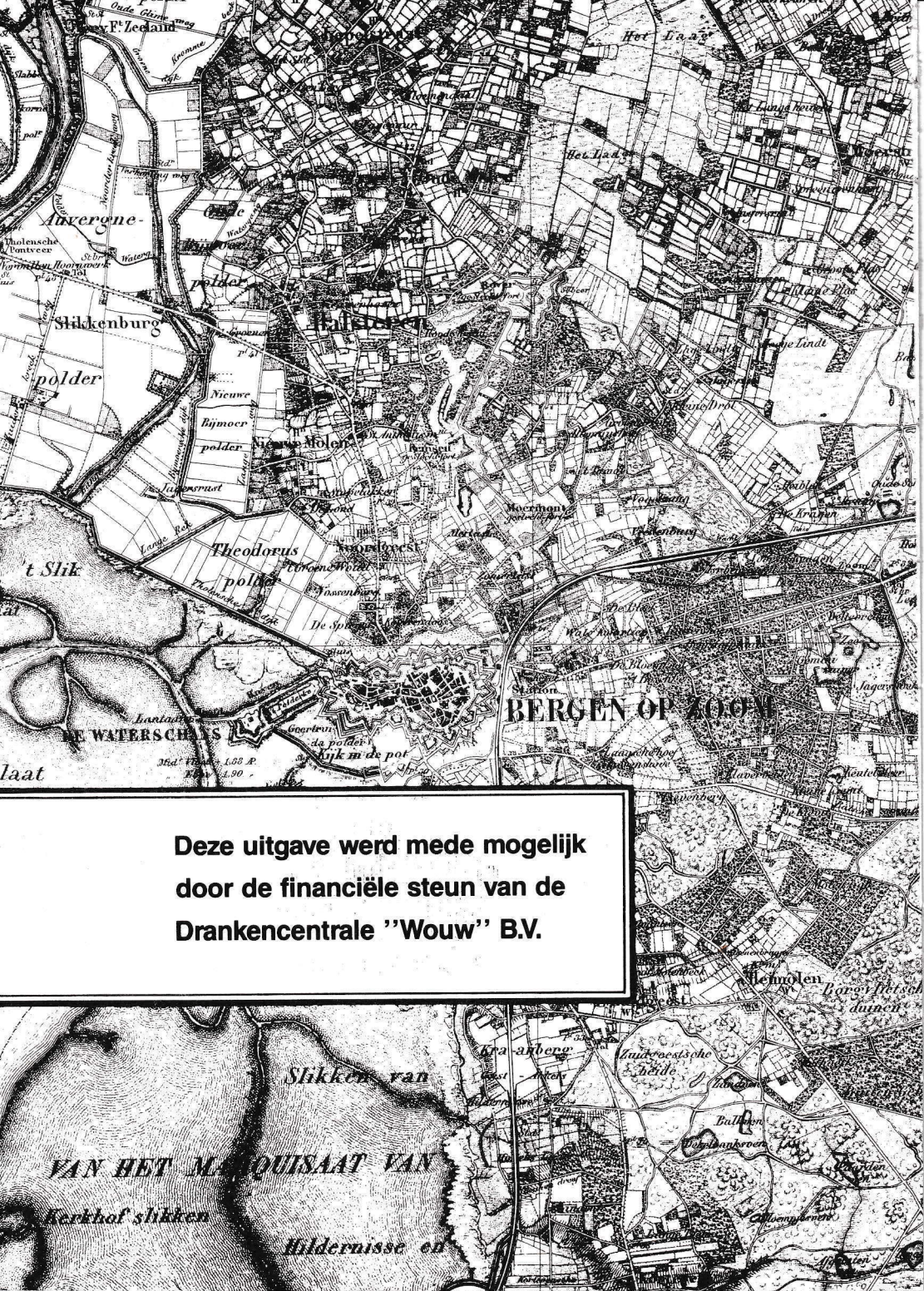
René Hermans

(Opgedragen aan de man die mij op de wereld zette.)

Noten:

1. Interview door René Hermans, gepubliceerd in Dagblad De Stem in de rubriek "Van hier en dichtbij" van 31 maart 1971.
2. Het blad en de juiste datum zijn niet bekend, maar het knipsel bevindt zich in een jubileum-

- boek dat dokter Voermans van zijn kinderen en kleinkinderen ontving in 1984.
3. Zie "De Wouwse gemeenteraad anno 1891", door Henk Hellegers in "Vierschaer" 2-'91, blz 13 en 14.
 4. Gemeente Archief Wouw (GAW) nr. 368. Notulen van B en W van 9 december 1933.
 5. GAW nr. 356. Notulen van de gemeenteraad van 14 december 1933.
 6. GAW nr. 450. "Instructies van den Gemeentege-
neesheer te Wouw". (Zie bijlage III - blz. 70)
 7. GAW nr. 450. Artikel 2.
 8. Zie ook Vierschaer 3/4-'90 Monumentennummer blz 9 en 19.
 9. Archief 1928-1970 gemeente Wouw A 110. Lijst van ingeleverde aanmeldingsformulieren van motor-
voertuigen. Het aardige van deze lijst is dat
achter de naam van pastoor Theo Wolters vermeld
staat: "*damesrijwiel met Sachshulpmotor*"
 10. Archief 1928-1970 gemeente Wouw A 110. Uit het
stuk blijkt, dat dokter Voermans toen nog op
nummer A129 woonde. Later, na het gereedkomen
van zijn nieuwe woning, werd dat A128.
 11. Zie ook Monumentennummer 3/4-'90 blz 47/49.
Artikel over de Roosendaalsestraat van René
Hermans.
 12. Interview dat Henny Simons-Van der Heijden had
met Agnes van Aerssen. Gepubliceerd in Vier-
schaer 4-'85 blz 5-27.
 13. Interview in het Brabants Nieuwsblad van 27
december 1983 door Ton Rooms.
 14. Interview in Dagblad De Stem gepubliceerd op 31
maart 1971.
 15. Interview in Brabants Nieuwsblad van 27 december
1983.
 16. Verslag in Brabants Nieuwsblad van 11 februari
1974.

Deze uitgave werd mede mogelijk
door de financiële steun van de
Drankencentrale "Wouw" B.V.